Alternativní a augmentativní komunikace

charakteristika AAK, výhody a nevýhody užití, dynamické a statické komunikační systémy, příklady

Komunikace

- Komunikace je výměna informací mezi lidmi
- Sdělení, která umožňují předávání zkušeností, koordinování společné činnosti, vybízení druhého člověka k určitému chování a jednání
- Verbální a nonverbální

- **Augmentativní komunikace:**

  podpora již existujících komunikačních možností a schopností

- **Alternativní komunikace:**

  náhrada mluvené řeči

Cíle AAK:

- Umožnit jedincům se závažnými poruchami komunikačního procesu aktivní dorozumívání a zapojení do života společnosti
- Usnadnění a rozšíření komunikace
- Umožňuje stát se aktivními v běžné mezilidské komunikaci, ve vzdělávání a v jiných aktivitách

Příčiny poruch komunikace

vrozené :

mozkové obrny, autismus, kombinované vady, vývojové poruchy řeči, centrální poruchy vývoje hybnosti

získané:

úrazy mozku, CMP, nádory mozku, získané kombinované postižení, degenerativní onemocnění (Parkinsonova , Alzheimerova choroba, skleróza multiplex)

- V roce 1983 vznikla *Mezinárodní společnost pro AAK* na ochranu práv osob, kteří mají závažné obtíže v komunikaci. Pomoc jedincům postižených závažnou komunikační poruchou poskytují specializovaná poradenská centra

Metody AAK:

- **Bez pomůcek:**

  užití prostředků nonverbální komunikace (pohled, mimika, gestlikulace, vizuálně-motorické znaky)
- **S pomůckami**:

  předměty, obrázky, fotografie, symboly (piktogramy, písmo), komunikátory
- **Jiné typy**:

  např. doplňky ke snadnějšímu ovládání počítače (alternativní klávesnice, spínače apod.)

Výběr komunikačního systému

- Pedocentrická hlediska
- Systémová hlediska

Známé komunikační systémy

1. Znak do řeči:

- Využívá řeči těla, tj.přirozená gesta a mimiku
- Znak do řeči není znakovou řečí !

- **Cílem** je rozšíření a usnadnění komunikace, zlepšení porozumění a postupné přivádění k mluvené řeči
- **Použití:** zejména u MR jedinců, u osob s centrálním narušením motoriky

2. Makaton

- Manuální znaky doplněné mluvenou řečí a symboly

- **Použití:** u jedinců s mentálním, tělesným nebo kombinovaným postižením, u autistů, dále v předškolním věku u dětí se sluchovými vadami, s artikulační dyspraxií, nebo též u osob s balbuties a také u dospělých po CMP, úrazech mozku apod.

- Slovník Makatonu obsahuje 350 slov

Sází

3. Bliss

- Autorem je Charles Bliss(1949)
- **Použití:** u osob s centrální poruchou motoriky a poruchami exprese, jedince s anartrií, autisty, afatiky a jedince s kombinovaným postižením
- V ČR není moc používán
- Obsahuje 2300 symbolů
- Zpracován do individuálních komunikačních tabulek
- Ukazování na jednotlivé symboly

ČINNOSTI
JÍST
PÍT
SPÁT
MÝT SI RUCE
MÝT VLASY
KOUPAT SE
ČISTIT ZUBY
ČESAT SE
WC
VSTÁVAT
SMRKAT
VYBRAT
DĚLIT SE
UKAŽ MI
POČKEJ
PŘINÉST
UTÍKAT
PŘEMÝŠLET
PODAT
UKÁZAT
PŮJČIT
GRILOVAT
OPÉKAT BUŘTY
JÍT NA HOUBY
JÍT DO LESA
STANOVAT
JET NA VÝLET
JÍT NA VÝLET
STAVĚT
TELEFONOVAT
MLUVIT
POSLOUCH. RÁDIO
MAGNETOFON
POSLOUCH.CD
DÍVAT NA VIDEO
DÍVAT NA TV
NA POČÍTAČI
PSÁT
ČÍST
POČÍTAT
CVIČIT
ODPOČÍVAT
VAŘIT
UKLÍZET
MALOVAT
MODELOVAT
ZPÍVAT
HRÁT NA KYTARU
HRÁT NA KLAVÍR
HRÁT SI
UČIT SE
LEPIT
KRESLIT
STŘÍHAT
PŘESTÁVKA
PRÁZDNINY!

JÍDLO
ROHLÍK
MÁSLO
PŘESNÍDÁVKA
ŽERVÉ
PAŠTIKA
KŘEMÍLEK
DŽUS
TATRANKA
KINDERVEJCE
LENTILKY

4. Piktogramy:

- Zjednodušená zobrazení skutečnosti(předmětů, činností, vlastností)
- Snadno srozumitelné všem
- Sdělovat své pocity, potřeby, umožňují zapojení do konverzace
- **Použití:** u mentálně retardovaných jedinců, u autistů, u kombinovaných postižení

- **Typy:**
  - Nejužívanější v ČR je model užívaný v zemích severní Evropy(Dánsko, Švédsko, Holandsko,...)
  - *Picture Comunication Symbols (PCS)* používá se především v anglicky mluvících zemích

Ukázka grafických znaků systému piktogramy: věta „Babička plete teplý svetr.“

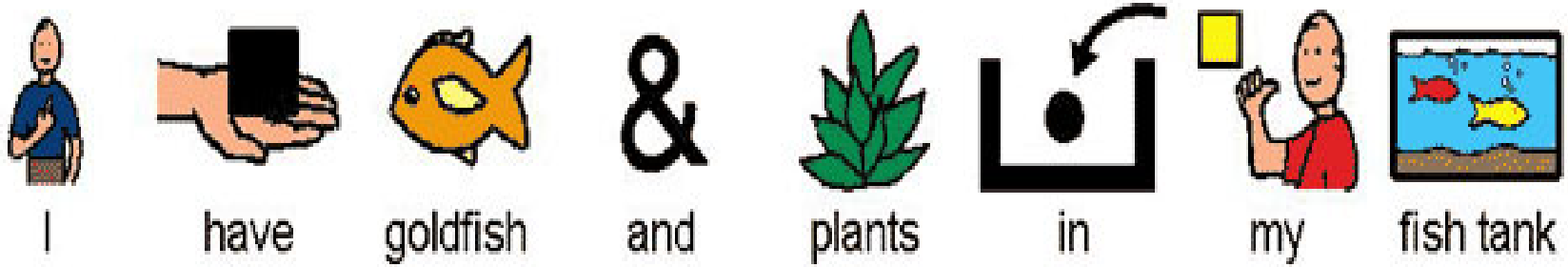

5.Globální metoda:

- Autor belgický lékař Ovide Decroly(1871-1932)
- **Hlavním cílem** je stimulace zrakového vnímání, verbálního myšlení, záměrné pozornosti a rozvoj komunikativních dovedností
- Postupuje se od celku k jednotlivostem
- **Použití:** u dětí se sluchovými vadami, MR, jako stimulaci při dysfázii, specifických vývojových poruchách učení nebo v předškolním věku (kolem 5 let) jako přípravu pro komunikaci pomocí elektronických pomůcek
- **Fáze:**
  - přípravná
  - vlastní čtení

6. Sociální čtení:

- Podpůrná, pomocná a motivační metoda
- Pro děti s potížemi ve vnímání písmen, pro dětí čtoucí bez porozumění, pro ZŠ speciální
- Sociální čtení se skládá ze tří složek:
  - fotografie a obrázky
  - piktogramy
  - slova a skupiny slov (užívané v běžném životě)

7.Facilitovaná komunikace:

- Založená v 70.letech Australankou Rosemary Crosley
- Metoda je založena na řízeném výběru komunikačních jednotek nejrůznějších forem (kartičky, symboly, piktogramy apod.)
- Facilitátor přidržuje ruku, zápěstí nebo paži osoby, která chce něco sdělit. Zajišťuje tak zpětnou vazbu a současně stimuluje.

8.Entran-N:

- Náhradní komunikační pomůcka pro nemluvící osoby, které nemohou ukazovat jinou částí těla, pouze očima
- Využívá čísel, event. barev, umístěných na plexisklové tabuli s otvorem uprostřed
- Dva komunikující lidé sedí naproti sobě, mezi nimi je kolmo postavená deska z plexiskla s otvorem uprostřed. Oba mají k dispozici slovník se slovy nebo frázemi vztahující se k určitému číslu
- Nemluvící vybere sdělení a ukáže na něj pohledem. Mluvící toto sdělení vysloví. Nemluvící domluveným signálem určí správnost (např. pohledem nahoru nebo dolů)

9. Využití počítačové techniky:

- V logopedické praxi jsou využívány především počítačové programy:
- **Speechwiever:** animace je ovládána hlasem (Tygříkův příběh, Povídání v Vyzvídálkem)

- **Brepta:** k rozvoji sluchového vnímání, fonematického sluchu, jazykových a řečových schopností

- **Méďa:** vhodný pro předškolní a handicapované děti.Základní matematické představy, cvičení paměti, vztahy mezi pojmy, barvy, pexeso, puzzle

- **Altík:** umožňuje vytvářet komunikační tabulky z fotografií, obrázků, piktogramů a slov

10. Bazální stimulace:

- **Cílem** je vytvoření pocitu bezpečí, důvěry, možnosti spolehnutí se na okolí, zažití kladného pocitu těla i duše

- Somatické a taktilně haptické podněty
- Vibrační, vestibulární a akustické podněty
- Orální podněty
- Vizuální podněty

DOSA – pohybová komunikace

- Je příkladem bazálně dialogické podpory
- Pro děti s paretickou formou DMO
- Při použití hypnózy, tj. po odstranění psychické blokády, mají děti větší možnosti k záměrnému a uvolněnému pohybu , než při plném vědomí